

ביאורים

יש עברות שבהן לא מקפידים להיזהר בפניות הקטנות בגלל נגיעות אישיות, כמו שלמדנו בתחילת הפרק. כעת עובר הרמח"ל לדבר על פרטים שאיננו שמים לב אליהם מסיבה הפוכה לחלוטין, והיא שאנחנו לא מספיק מרגישים את הקשר אלינו. ילד לא מבין בדיוק איך פועלת המכונת. הוא עולה לרכב ואביו מסייע אותו. כשהוא מתחיל ללמוד נהיגה לפתע הוא מבחין בפרטים שונים - יש דוושות גז ובלם, יש מעצור יד, הילוכים, מד מהירות ועוד שלל פרטים קטנים שחשוב מאוד לשים לב אליהם בעת הנהיגה. רק כאשר מרגישים את הקשר ואת השייכות, אפשר להבין את החשיבות של כל פרט ולשים לב אליו.

במהלך השגרה היומיומית, לצערנו, לא תמיד אנחנו מרגישים את הקרבה לקב"ה בצורה חזקה מספיק. לא תמיד אנחנו חשים את הקשר אליו בצורה טובה, ואנחנו יכולים למצוא את עצמנו מתפללים, מברכים ואפילו לומדים תורה בלי שנשים לב בצורה אמיתית שאנו מקיימים בכך את רצון ה'. התרגלנו להיפגש עם כל דבר דרך החושים. הקב"ה לעומת זאת לא מופיע לעינינו בצורה חזותית, ולכן לא מצטיירת בדמיון שלנו הקרבה שאנחנו רגילים אליה כל כך.

זה מה שיכול להוביל אותנו לא לשים לב למעשים שאנחנו עושים במצוות כמו שמירת שבת או חילול השם. גזל ולשון הרע הם דברים שאנחנו יכולים להבין, הם נתפשים בשכל, ואפשר לראות את הנזק שהם גורמים. אבל שבת היא משהו פחות קרוב אלינו וממילא פחות מובן. כך, לפעמים, גם איננו שמים לב שאנחנו עושים מעשה שיש בו חילול שם שמיים. לכן אומר הרמח"ל שעלינו להיות נקיים גם בדברים הללו שאינם מורגלים אצלנו מספיק. נשים לב אליהם, ועל ידי כך נוכל לשמור גם בהם על נקיות.

הרחבות

• והייתם נקיים מישראל

שָׁפַל אָדָם לְפִי מְדַרְגָּתוֹ וּלְפִי מָה שֶׁהוּא נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵי הַדּוֹר. הרמח"ל מסביר שכל אדם צריך להקפיד על לבוש ועל דיבור המתאימים לו לפי מה שמחשיבים אותו בציבור. מסופר על רבי יואל סירקיש (הב"ח) שבא להתקבל לרבנות באחת הקהילות. הוא שהה שם כמה ימים, ולילה אחד כבה לו הנר והוא למד לאור הירח. למחרת באו אנשי הקהילה ואמרו לו שהם לא מקבלים אותו כי הם לא רוצים רב שהולך לישון בלילה... מדובר פה על זהירות בכבוד שמים ולא בכבודו האישי של החכם, ויש ללמוד איך להביט בעיניים כאלו על העולם [ישרי לב', ביאור למסילת ישרים, עמ' 229].

• חשיבות הפרטים הקטנים

וְכָלֶם שְׂוִים לְחֻבְתָּנוּ בָּם וְלִזְהִירוֹת הַמְצַטְרָךְ. הרמח"ל מסביר שכל פרטי הדינים דורשים אותה רמה של נקיות. לפעמים ניתן לחשוב שיש פרטים קטנים שאינם חשובים כל כך ומספיק לעשות אותם בחיצוניות או בצמצום. הרב קוק מסביר שכל דבר שה' מצווה עליו, עשיתו היא קיום רצונו: "וידע שרצונו יתברך (הוא) בכל דבר טוב. וכל דבר רע הוא מרידה ממש. ויסתכל כי כל מה שאין אנו עושים נגד רצון אדם נכבד אינו כי אם מצד פנימיות רצונו, לא מצד גופו, ואם כן איך אפשר לעשות אף דבר קטן נגד רצון אדון כל, שכל חיי העולמים הוא רק רצונו הגדול יתברך שמו" [מוסר אביך ד, ג].

עֲנִי חֲלוּל הַשֵּׁם גַּם כִּן הֵם רַבִּים וְגִדּוּלִים, כִּי הִרְבָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת חָס עַל כְּבוֹד קוֹנֵנוּ וּבְכָל מָה שֶׁיַּעֲשֶׂה צָרִיךְ שִׁסְתַּפֵּל וַיִּתְבּוֹנֵן מֵאֵד שֶׁלֹּא יֵצֵא מִשֵּׁם מָה שִׁיכַל לְהִיּוֹת חֲלוּל לְכְבוֹד שְׁמִי חֶסֶד-וְחֶלְלִיָּה וְכִבֵּר שְׁנִינֵנוּ (אבות ד, ט), "אָחַד שׁוֹגֵג וְאָחַד מְזִיד בְּחֲלוּל הַשֵּׁם".

וְאָמְרוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּה (יומא פו ע"א), "הִיכִי דְמֵי חֲלוּל הַשֵּׁם? אָמַר רַב, כְּגוֹן אֲנָא דְשָׁקִילְנָא בְּשָׂרָא וְלֹא יְהִיבְנָא דְמֵי לְאַלְתֵּרָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כְּגוֹן אֲנָא דְמִסְגִּינָא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא תַפְלִין". וְהֶעֱנִין שְׁכָל אָדָם לְפִי מְדַרְגָּתוֹ וּלְפִי מָה שֶׁהוּא נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵי הַדּוֹר, צָרִיךְ שִׁתְּבּוֹנֵן לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת דְּבָר בְּלִתי הֶגְוֵן לְאִישׁ כְּמוֹתוֹ, כִּי כְּפִי רְבוּתוֹ חֲשִׁיבוֹתוֹ וְחֻכְמָתוֹ כִּן רְאוּי שִׁירְבָּה זְהִירוֹתוֹ בְּדַבְרֵי הַעֲבוּדָה וְדַקְדּוּקוֹ בַּה. וְאִם אֵינֵנוּ עוֹשֶׂה כֵן, הֲרֵי שֵׁם שְׁמִי מִתְחַלֵּל בּוֹ חֶסֶד-וְחֶלְלִיָּה. כִּי כְבוֹד הַתּוֹרָה הוּא שְׁמִי שְׁמִרְבָּה הַלְמוּד בַּה יִרְבָּה כְּמוֹ כֵן בִּישָׁר וּבְתַקּוּן הַמַּדּוּת, וְכֵל מָה שֶׁיִּחְסַר מִזֶּה לְמִי שְׁמִרְבָּה בְּלְמוּד גּוֹרֵם בְּזִיוֹן לְלְמוּד עֲצֻמוֹ, וְזֶה חֶסֶד-וְחֶלְלִיָּה חֲלוּל לְשִׁמוֹ יִתְבַּרַךְ שֶׁנֶּתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה וְצִוָּנוּ לְעַסֵּק בַּה לְהַשִּׁיג עַל יְדֵה שְׁלִמּוֹתָנוּ.

וְהִנֵּה גַם שְׁמִירַת הַשְּׁבֻתוֹת וְיָמִים טוֹבִים רַבָּה הִיא, כִּי הַמְשַׁפְּטִים רַבִּים, וְכֵן אָמְרוּ (שבת יב ע"א), "הַלְכָתָא רַבְתִּי לְשֻׁבַת", וְאֶפְלוּ דְבָרֵי הַשְּׁבֻתוֹת, אֶף עַל פִּי שְׁמִדְבָרֵי חֻכְמֵי הַס, עֶקְרִים הֵם. וְכֵן אָמְרוּ (חיגה טז ע"ב), "לְעוֹלָם אֵל תְּהִי שְׁבוּת קְלָה בְּעֵינֵיךָ, שְׁהֲרֵי סְמִיכָה שְׁבוּת הִיא וְנִחְלָקוּ בַּה גִּדּוּלֵי הַדּוֹר". וְאוּלָם פְּרֻטֵי הַדִּינִים לְמַחְלָקוֹתֵם מְבַאֲרִים הֵם אֲצֵל הַפּוֹסְקִים בְּסִפְרֵיהֶם, וְכֵלֶם שְׂוִים לְחֻבְתָּנוּ בָּם וְלִזְהִירוֹת הַמְצַטְרָךְ.

וְמָה שֶׁקָּשָׁה עַל הַהֲמוֹן שְׁמִירָתוֹ, הוּא הַשְּׁבִיתָה מִן הַעֵסֶק, וּמִדְבַר בְּמִשְׁאֵם וּבְמִתְנָם, וְאוּלָם הָאִסוּר הַזֶּה מְבַאֵר בְּדַבְרֵי הַנְּבִיא (ישעיה נח, יג), "וְכִבְדְתוּ מַעֲשׂוֹת דְרָכֶיךָ מִמִּצְוֹת חֻכְמֵיךָ וְדַבַּר דְּבָר". וְהַפֶּלֶל הוּא, שְׁכָל מָה שֶׁאִסוּר בְּשֻׁבַת לְעֲשׂוֹתוֹ, אִסוּר לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעִבּוּרוֹ, אוֹ לְהַזְכִּירוֹ בְּפִיו. וְלָכֵן אָסְרוּ (טור או"ח סי' שו) לְעֵינֵן בְּנִכְסֵיו - לְרֹאוֹת מָה צָרִיךְ לְמַחֵר, אוֹ לִילֵךְ לְפִתַח הַמְּדִינָה - לְצֵאת בְּלִילָה מִהַרְהָ לְמַרְחֵץ. וְאָסְרוּ לֹמַר (שם סי' שו), "דְּבַר פְּלוּנִי אֶעֱשֶׂה לְמַחֵר", או "סְחוּרָה פְּלוּנִי אֶקְנֶה לְמַחֵר", וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

וְהִנֵּה עַד הִנֵּה דְבַרְתִּי מִן קִצַּת הַמִּצְוֹת מָה שֶׁאֵינוּ רּוֹאִים שְׁבִנֵי הָאָדָם נִכְשָׁלִים בָּהֶם עַל הַרְבֵּ, וּמֵאֲלֵה נִלְמַד לְכָל שָׂאָר הַלְאוּיִן, שֶׁאֵין לָךְ אִסוּר שֶׁאֵין לוֹ עֲנִפִים וּפְרָטִים, מֵהֶם חֲמוּרִים וּמֵהֶם קִלִּים. וְמִי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת נְקִי, צָרִיךְ שִׁיְהִי נְקִי מִכָּלֵם וְטָהוֹר מִכָּלֵם, וְכִבֵּר אָמְרוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָּה (שיר השירים רבה ו, ו), "שִׁנְיָךְ כְּעֶדֶר הַרְחִלִים" - "מָה רַחַל זֹז צְנוּעָה, כֶּף הִיּוּ יִשְׂרָאֵל צְנוּעִין וְכִשְׂרִים מְכַלְחֶמֶת מְדִין, רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב אַחָא אָמַר, שְׁלֹא הַקְּדִים אָחַד מֵהֶם תַּפְלִין שֶׁל רֹאשׁ לְתַפְלִין שֶׁל יָד, שְׁאֵלוּ הַקְּדִים לֹא הָיָה מִשֶּׁה מְשַׁבְּחָן וְלֹא הִיּוּ יוֹצֵאִים מִשֵּׁם בְּשָׁלוֹם", וְכֵן אָמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי (עין הגהות מיימוניות הלכות תפלה ז, יב), "הַמְסַפֵּר בֵּין יִשְׁתַּבַּח לְיוֹצֵר - עֲבָרָה הִיא בְּיָדוֹ וְחוֹזֵר עֲלֶיהָ מְעוֹרְכִי הַמְּלַחְמָה", הֲרִי לָךְ עַד הִיכָן צָרִיךְ לְהַגִּיעַ הַדְּקִדּוּק וְהַנְּקִיּוֹת הָאֲמִתִּי בְּמַעֲשִׂים.

אֲנָא דְשָׁקִילְנָא בְּשָׂרָא וְלֹא יְהִיבְנָא דְמֵי לְאַלְתֵּר - אני שאקנה בשר ולא אשלם למוכר כסף מיד.
דְּמִסְגִּינָא - שאלך. רְבוּת - רוב, גודל. הַלְכָתָא רַבְתִּי - הלכות מרובות. שְׁבוּת - דברים שחכמים אסרו בשבת. סְמִיכָה - סמיכה על ראש הקורבנות ביום טוב. הַמְסַפֵּר - המדבר.

נקיות בשמירת שבת ויו"ט

נקיות בכל הלאווין

